

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช ๒๕๑๘ มาตรา ๔ ระบุให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบัน การศึกษา และวิจัยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย และส่งเสริมวิชาชีพ และวิทยฐานะของครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ผู้บริหารการศึกษา ทาาน บำรุง วัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม^๑ การที่วิทยาลัยครูจะดำเนินการปฏิบัติหน้าที่ให้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ต้องอาศัยบุคลากรทุกฝ่ายในวิทยาลัยครูทำงานประสานกัน โดยต่าง ก็มีความรู้ ความ เข้าใจในหน้าที่บทบาท และความรับผิดชอบของตนเป็นอย่างดี

วิทยาลัยครูในประเทศไทยมีทั้งหมด ๓๖ แห่ง แต่ละแห่งมีอธิการคนหนึ่ง เป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และจะให้มีรองอธิการคนหนึ่ง หรือหลายคนก็ได้เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบ ตามที่อธิการมอบหมาย และยังมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานอีกคือ หัวหน้าสำนักงานอธิการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าภาควิชา โดยเฉพาะหัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าภาควิชา ๒ ตำแหน่งนี้ ได้รับการ แต่งตั้งจากคณาจารย์ในวิทยาลัย และให้คำรองตำแหน่งสี่ปี อาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้แต่จะดำรง ตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ / ตำแหน่งต่าง ๆ ดังกล่าวมิได้มีการระบุงานในหน้าที่และความ รับผิดชอบให้ชัดเจนลงไปนอกจากจะให้บังคับบัญชาในคณะวิชา สำหรับหัวหน้าคณะวิชา และบังคับบัญชา ในภาควิชา สำหรับหัวหน้าภาควิชา^๒ ดังนั้นในการปฏิบัติงานถึงแม้จะดำเนินไปได้ก็คงจะมีส่วนที่ประสบ ความยากลำบากอยู่ค่อนข้างมากเช่นกัน เพราะผู้ที่ดำรงตำแหน่งซึ่งมิได้ระบุงานให้ชัดเจนนั้น อาจจะ ไม่เข้าใจในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนอย่างแท้จริง มักจะปฏิบัติตามแบบแผน ที่เคยปฏิบัติต่อ ๆ กันมา หรือมีเดะนั้นก็มักจะต้องใช้การลองผิดลองถูก หรือใช้ความสามารถเฉพาะตัว แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

^๑ กรมการศึกษาด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี, ระเบียบและการปฏิบัติสำหรับวิทยาลัยครู (กรุงเทพมหานคร : กรมการศึกษาด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี, ม.ป.ป.), หน้า ๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

หัวหน้าภาควิชา เป็นผู้ที่มีบทบาทใกล้ชิดที่สุดกับคณาจารย์ในวิทยาลัยและเป็นผู้ที่อาจจะกล่าวได้ว่ามีส่วนโดยตรงที่ทำให้การดำเนินงานของวิทยาลัยครูแห่งนั้นเป็นไปตามเป้าหมายตามพระราชบัญญัติได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นในการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย งานในหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้สภาการฝึกหัดครูได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่หัวหน้าภาควิชาให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้หัวหน้าภาควิชาได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในวิทยาลัยได้อย่างดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อศึกษางานในหน้าที่ และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง
๒. เพื่อศึกษางานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาที่ปฏิบัติจริงและเป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างประชากรในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง
๓. เพื่อกำหนดลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่ และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูเท่านั้น
๒. ในการศึกษางานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง ซึ่งประกอบด้วย วิทยาลัยครูจันทบุรี วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัย

นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยนี้มีความหมายแตกต่างกันไปจากที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป จึงขอให้ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้คือ

ผู้บริหาร หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยครูที่มีบทบาทด้านการบริหารในระดับต่าง ๆ ได้แก่ อธิการ รองอธิการ หัวหน้าคณะวิชา

หัวหน้าภาควิชา หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยครูที่ได้รับแต่งตั้งให้ เป็นผู้บังคับบัญชา
รับผิดชอบภาควิชา ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช ๒๕๑๘ มาตรา ๒๓ วรรค ๒

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ในวิทยาลัยครู ที่ทำหน้าที่สอน นิเทศการสอน เป็นที่ปรึกษา
ทางวิชาการ วิจัย เป็นที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้บริการชุมชนและสังคม และทำหน้าที่พิเศษ
อื่น ๆ

งานในหน้าที่และความรับผิดชอบ หมายถึง งานและภาระที่ต้องกระทำของหัวหน้าภาควิชา
ซึ่งหัวหน้าภาควิชาคนหนึ่ง ๆ อาจมีงานและภาระที่ต้องกระทำหลายอย่างก็ได้

พระราชบัญญัติ หมายถึง พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช ๒๕๑๘

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

๑. เป็นแนวทางให้สภากาการฝึกหัดครูสามารถกำหนดงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของ
หัวหน้าภาควิชาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
๒. เป็นแนวทางสำหรับการเตรียมโปรแกรมการฝึกอบรมหัวหน้าภาควิชาใหม่ให้รู้จักงาน
ในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ทำการวิจัยขั้นต้น เพื่อกำหนดแนวความคิดเชิงหลักการหรือเชิงทฤษฎีจากเอกสาร
ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทฤษฎี บทบาท ทฤษฎีองค์การ ลักษณะองค์การ พฤติกรรมมนุษย์ใน
องค์การ เพื่อเป็นพื้นฐานในการค้นหางานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา
๒. จัดทำ Preliminary Study เพื่อค้นหาแนวความคิดในการวิจัยจากสภาพที่ปรากฏ
จริง ด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ และสังเกต พฤติกรรมของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู โดยการ
เลือกทำการศึกษาระดับต้นจากวิทยาลัยครู จำนวน ๔ แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาลัยครู
สวนกุหลาบ วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และวิทยาลัยครูสวนสุนันทา
แล้วนำผลที่ได้มาประกอบกับผลการศึกษาจากข้อที่ ๑ มากำหนดเป็นแนวความคิดหลักสำหรับการ
ศึกษาค้นคว้าวิจัย (Conceptual Framework for Research) ในภาคสนามต่อไป

๓. สร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย (Research Instrument) เพื่อตรวจสอบงาน
ในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)
และแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับการวิจัยภาคสนามในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับอธิการ รองอธิการ และหัวหน้าคณะวิชาทั้งหมด
ในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง

ส่วนแบบสอบถาม ใช้กับหัวหน้าภาควิชาและคณาจารย์ในแต่ละภาควิชาในแต่ละวิทยาลัยครู
โดยใช้กับหัวหน้าภาควิชาทุกภาควิชา จำนวน ๑๒๖ คน และคณาจารย์ในแต่ละภาควิชาอีกร้อยละ ๕๐
ของจำนวนอาจารย์ที่มีอยู่ในแต่ละภาควิชาทั้งหมด

ทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นได้รับการตรวจแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา
การวิจัย แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างวิทยาลัยครู ๔ แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร ก่อนที่จะ
นำมาปรับปรุงขั้นสุดท้าย แล้วกำหนดเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยภาคสนามต่อไป

๔. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากประชากรที่เป็นผู้บริหารระดับ อธิการ รองอธิการ
หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าภาควิชา และจากกลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นคณาจารย์อีกร้อยละ ๕๐ ใน
กลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต
($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ทดสอบ t - test และ F - test ตามแต่กรณี

๕. นำผลการวิเคราะห์มาเขียนข้อกำหนดลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ
(Job Description) ของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู

ลำดับขั้นในการเสนอรายงานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จัดลำดับขั้นของการเสนอรายงานการวิจัยไว้ดังนี้
บทที่ ๑ บทนำ ประกอบด้วยความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขต
ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้
ในการวิจัย และลำดับขั้นในการเสนอรายงานการวิจัย

บทที่ ๒ หลักการและแนวความคิดในการศึกษางานของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู
ประกอบด้วยการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร แนวความคิดในการศึกษาบทบาทของบุคคล
โครงสร้างระบบบริหารในวิทยาลัยครู บทบาทของวิทยาลัยครูและคณาจารย์ในวิทยาลัยครู หลักการ

และแนวความคิดในการกำหนดภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลภายในหน่วยงานต่าง ๆ
และสรุปรงานในหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชา

บทที่ ๓ ลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา ประกอบด้วยแนว
ความคิดหลักในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัยภาคสนาม วิธีการ
วิเคราะห์ข้อมูล ลักษณะงานในหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชา ลักษณะทั่วไปที่พึงปรารถนาของหัวหน้าภาคว
วิชา

บทที่ ๔ สรุปรผลการวิจัย อภิปราย ข้อเสนอแนะ และการเขียนกำหนดงานในหน้าที่และ
ความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา (Job Description)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย